



Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita
accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum
notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum
Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 91. Vtrum in Deo intelligere, & amare sint formaliter idem, ac dicere
Verbum, & spirare amorem, itá vt omne intelligens dicat Verbum, omne
amans spiret amorem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

ferentia inter actiones transeuntes, & actiones immanentes, quod per actiones transeuntes producit terminus distinctus, per actiones immanentes non producit terminus distinctus: ex. gr. per actionem calefactiuam, quæ est transiens, producit calor, per actionem videndi, quæ est immanens, non producit terminus distinctus à visione; sed actio loquendi, & spirandi in Deo sunt actiones immanentes; ergo Verbum, & Spiritus non essent termini distincti à talibus actionibus: quod est absurdum, & contra omnes Theologos, ut infra explicabitur.

2. Secundò ex eodem Aristotele 1. Ethic. cap. 1. quando per actionem producit terminus distinctus, talis terminus est finis actionis, & est nobilior actione: ex. gr. quia per ædificationem producit domus, ipsa domus est finis ædificationis, etque nobilior actione ædificatiua; sed absurdum est, quod in Deo detur aliquid nobilior actionibus intelligendi, & amandi; ergo.

3. Respondeo, quod sicut productio caloris vocatur calefactio, productio frigoris vocatur frigefactio, sic productio Verbi intellectualis vocatur dictio, seu locutio intellectualis; sed Verbum diuinum, ut questione superiori ostensum est contra Durandum, est propriè Verbum intellectuale; ergo productio Verbi diuini est propriè dictio, seu loquutio intellectualis, ideoque Verbum producit, dicendo, ut contra Durandum docent omnes Theologi. Productio amoris, seu Spiritus Sancti caret nomine proprio visitato apud scriptores profanos, & à Patribus, & Theologis vocata est spiratio. Ratio est, quia qui spirat, emittit à se flatum, & spiritum cum quodam motu, & impetu; sed amor importat quemdam motum, quemdam impetum, & quandam inclinationem in obiectum; ergo congruè amor à Deo productus dictus est spiritus, productio autem amoris vocata est spiratio: ideoque Christus Ioan. 20. *Insufflauit, ac dixit: Accipite Spiritum Sanctum*, ad significandum, quod Spiritus Sanctus procedit per actionem spiratiuam. Proportionaliter ad significandum, quod Verbum procedit per actionem locutiuiam, Sapientia genita, quæ est ipsum Verbum, Ecclesiastici 24. de se ipsa dicit: *Ego ex ore altissimi prodixi*, nomine oris significans intellectum Patris, à quo ab æterno prodit Verbum.

4. Ad 1. Differentia inter actiones transeuntes, & immanentes est, quod per omnes transeuntes producit terminus distinctus, at non per omnes immanentes. Caterum non repugnat, ut per aliquam actionem immanentem producat terminus distinctus. Pater: nam in sententia satis recepta actus vitales videndi, audiendi, intelligendi &c. sunt qualitates absolutæ, quæ producuntur per actiones modales distinctas; tales autem actiones modales sunt immanentes, siquidem nihil produciunt extrà agens, & tamen per illas producuntur termini distincti.

Licet igitur hoc, quod est: *Intelligere, exprimendo imaginem obiecti intellecti, & amare, producendo inclinationem in obiectum amatum* sint actiones immanentes, tamen per ipsas possunt produci Verbum, & Spiritus Sanctus distincti ab actionibus dicendi, & spirandi.

5. Ad 2. distingo maiorem: cum per actionem ex indigentia producit terminus distinctus, talis terminus est finis actionis, & est nobilior actione, concedo: cum producit ex abundantia, nego: distingo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Quando per actionem producit terminus distinctus, non ad hoc, ut agens, & actio perficiatur, sed pure ad hoc, ut agens per actionem communicet termino producto totam perfectionem, quam habet, terminus non est nobilior actione, sed est æquè nobilis, ac actio, cum eandem nobilitatem, & perfectionem, quam agens, & actio habent aliundè, terminus habeat per actionem; sed Deus producit Verbum, & amorem ex abundantia, ut magis explicabitur qu. 92. n. 13. ergo.

Q V A E S T I O XCI.

*Verum in Deo intelligere, & amare sint forma-
liter idem, ac dicere Verbum, & spirare
amorem, ita ut omne intelligens
dicat Verbum, omne amans
spiret amorem?*

1. Videtur, quod sit idem: primò quia in creaturis omne intelligens producit Verbum mentale, & omne amans producit amorem; ergo etiam in Deo.

2. Secundò si dicatur, quod præter intelligere, & amare essentialiter, quæ nullo pacto distinguuntur obiectiue, & sunt communia tribus Personis, datur intelligere notionale, quo producit Verbum, & amare notionale, quo producit Spiritus Sanctus: & quia solus Pater intelligit notionaliter, Pater autem, & Filius notionaliter amant, ideo solus Pater producit Verbum, Pater autem, & Filius produciunt Spiritum Sanctum, siue amorem: contrà est primò, quia non potest explicari, quo pacto actus essentialiter differant à notionalibus. Secundò quia sicut ponitur in Deo duplex intellectio, & duplex amor, alter essentialis, alter notionalis, sic posset poni duplex omnipotentia, duplex bonitas, duplex immensitas &c. altera essentialis, altera notionalis, quod est absurdum. Tertiò quia sicut in creatis non datur duplex intelligere, & duplex amare, alterum essentialiter, alterum notionale, sic non datur in Deo.

3. Tertiò si dicatur cum Scoto, quod duplex datur actus intellectus, alter essentialis, & communis tribus Personis, qui est ipsum intelligere, alter notionalis, & proprius Patris, qui

qui est dicere; Verbum autem producit non per actum intelligendi, sed per actum dicendi, ideoque à solo Patre; & proportionaliter duplex datur actus voluntatis, alter essentialis, qui est ipsum amare, alter notionalis, qui est spirare amorem; Spiritus autem Sanctus producit non per actum amandi communem, tribus Personis, sed per actum spirandi, qui datur solum in Patre, & Filio: contra est, quia in creatis idem est intelligere, ac intellectualiter dicere, seu producere verbum intellectualiter; idem est amare, ac spirare, seu producere amorem, ideoque in creatis omne intelligens producit verbum intellectuale, omne amans producit amorem; ergo etiam in Deo.

4. Respondeo, quod quia diximus actionem productivam Verbi divini esse dictionem, seu locutionem mentalem, actionem productivam Spiritus Sancti esse spirationem sequitur, ut explicemus, quid sit intelligere, & quid sit dicere intellectualiter, quid amare, & quid spirare amorem, & quo pacto se habeant ad invicem, tum in quantum abstrahunt à creatis, & divinis, tum in quantum inveniuntur in creatis, & in Deo.

5. Dicendum igitur primò: intelligere ex suo formali conceptu est habere intellectiōnem vitaliter, hoc est ita, ut sit à natura intelligentis: dicere intellectualiter est intelligendo producere, siue exprimere imaginem, & similitudinem vitalem, & expressam obiecti, quod intelligitur ut exemplar. Proportionaliter amare est habere amorem vitaliter, hoc est ita, ut sit à natura, & cognitione amantis; spirare amorem est amando producere quemdam motum, quendam impetum, & quendam inclinationem in amatum. Hæc conclusio non indiget alia probatione, quam explicatione terminorum, & reflexione experimentalis super nostris actibus. Ego enim in quantum habeo in me intellectiōnem vitaliter, hoc est ita, ut sit à mea natura intelligente, constituor intelligens, ac dicor intelligere; in quantum ita intelligo, ut producam, atque exprimam intellectiōnem, quæ est imago, & similitudo vitalis obiecti, dicor loqui intellectualiter, ac dicere verbum intellectuale; in quantum habeo amorem vitaliter, hoc est ita, ut talis amor sit à mea natura, & cognitione, dicor amare; in quantum amando produco eundem amorem, qui est quidam impulsus, & quædam inclinatio vitalis in rem amatam, dicor spirare amorem.

6. Hinc inferitur primò, quod intelligere, & amare ex suo conceptu formali abstrahēte à divinis, & creatis, non includunt formaliter ullam actionem physicam, seu productionem, & processione realem intellectiōnis, vel amoris, adeoque nullam includunt realem relationem intelligentis ad intellectiōnem, vel amantis ad amorem, quæ relatio fundetur in processione reali. Probatur: nam intelligere, & amare est habere intellectiōnem, & amorem vitaliter, hoc est ita, ut sint à natura intelli-

gente; sed intellectiō, & amor possunt haberi vitaliter sine reali productione intellectiōnis, & amoris, ac de facto essentia divina est intelligens, & amans per hoc, quod habeat intellectiōnem, & amorem à se, sine vlla productione intellectiōnis, & amoris, ut ostensum est quæst. 42. ergo &c. E converso dicere verbum, & spirare amorem ex suo conceptu includunt formaliter actionem physicam, seu processione nem, & productionem realem verbi, & amoris, adeoque relationem realem fundatam in tali processione. Hinc sequitur, quod intelligere, & amare sunt predicata absoluta, hoc est abstrahētia ab omni relatione fundata in processione reali intellectiōnis, & amoris: at dicere, & spirare sunt predicata relatiua, hoc est includētia, vel fundantia relationem fundatam in reali processione intellectiōnis, & amoris.

7. Inferitur secundò, quod intelligere, ac dicere, in quantum abstrahunt à creatis, & divinis comparantur ita, ut intelligere abstrahat ab hoc, quod est dicere, ac dicere non abstrahat ab hoc, quod est intelligere, sed illud includat, vel saltem connotet, adeoque falsa est sententia Scoti, qui in 1. dist. 27. quæst. 1. & 2. docuit, intelligere, ac dicere ita distingui, ut sint duo actus intellectus concomitantes, quorum neuter includat, vel connotet alium.

8. Probatur illatio: nam dicere est intelligendo producere imaginem exemplaris intellectus; ergo includit, vel connotat intelligere. Confirmatur primò: nam dum ego intelligendo produco verbum, dico ipsum verbum, species verò intelligibilis licet concurrat mecum ad productionem verbi, non dicit verbum, quia non producit intelligendo, siquidem non habet naturam intellectivam; ergo ad dicendum non sufficit, ut quomodocunque producatur verbum, sed requiritur, ut producatur intelligendo, adeoque dicere includit, vel connotat intelligere. Confirmatur secundò: nam non potest percipi, quod aliquis dicat id, quod non intelligit; ergo &c. Hinc est, quod S. Thomas ubique doceat, quod dicere est exprimere intelligendo, vel intelligere exprimendo, ita ut includat, tum intellectiōnem, tum expressionem, seu productionem verbi, ut notat Caietanus 1. par. quæst. 27. art. 1. & hoc ipsum contra Scotum docent Suarez hic lib. 1. de Trinitate cap. 6. & Vasquez disp. 112. cap. 3. Ex proportionali ratione amare abstrahit ab hoc, quod est spirare: at spirare, cum sit spirando producere amorem, includit, vel connotat ipsum amare. Dicere igitur supra intelligere addit productionem realem imaginis, seu verbi: spirare supra amare addit productionem realem amoris, siue inclinationis in rem amatam.

9. Potest quæri, vtrum dicere in quantum addit aliquid contradistinctum supra intelligere, sit formaliter quoddam intelligere; & spirare, in quantum addit aliquid contradistinctum supra amare, sit formaliter quoddam amare.

L 1

10. Re-

10. Respondeo negativè cum Suario lib. 1. de Trinit. cap. 7. Dicere enim suprà intelligere addit producere imaginem, seu verbum obiecti intellecti; producere autem imaginem non est formaliter intelligere, licet connotet actum intelligendi. Similiter producere amorem non est formaliter amare, licet connotet actum amandi. Licet producere verbum non sit formaliter intelligere, tamen est actus intellectus, ideoque ut bene dicit Scotus duo sunt actus intellectus. Primus est intelligere, qui abstrahit ab actione reali; secundus est producere verbum, siue imaginem obiecti intellecti, qui includit actionem realem. Proportionaliter duo sunt actus voluntatis: alter est amare, qui abstrahit ab actione reali; alter est producere amorem, qui includit actionem realem, ut explicabitur in resp. ad 4.

11. Dicendum secundò: in creatis intelligere ita includit dictionem verbi, & amare ita includit productionem amoris, ut omne intelligens dicat verbum, omne amans producat amorem. In divinis è conuerso intelligere ita abstrahit à dictione verbi, & amare ita abstrahit à productione amoris, ut non omne intelligens dicat verbum, nec omne amans spiraret, seu producat amorem. Probatur: nam creaturæ ut intelligant, & ament, debent habere intellectionem, & amorem vitaliter, hoc est à natura intelligente, & amante; sed intellectio, & amor, qui non sunt à se, non aliter possunt esse à natura intelligente, & amante, quam per hoc, quod ab ipsa producantur; ergo in creatis intellectio, & amor, cum non sint à se, non aliter possunt esse à natura intelligente, & amante, quam per hoc, quod ab ipsa producantur; adeoque in creatis intelligens, & amans non aliter potest intelligere, & amare, quam per hoc, quod per suam naturam producat intellectionem, & amorem; ergo creaturæ non possunt intelligere, nisi producendo verbum, nec possunt amare, nisi spirando amorem, adeoque omne creatum intelligens dicit verbum, & amans spirat amorem. E conuerso Deus potest habere, ac de facto habet intellectionem, & amorem vitaliter, hoc est à natura intelligente, & amante, per hoc, quod intellectio, & amor sint à se, & cum sint idem cum natura diuina, sint à natura diuina: sed hoc non includit ullam productionem intellectionis, & amoris; ergo in divinis non omne intelligens dicit Verbum, nec omne amans spirat amorem. Hinc est, ut de facto solus Pater ita intelligat, ut dicat Verbum; Filius, & Spiritus Sanctus intelligunt præcisè per hoc, quod habent intellectionem vitaliter, hoc est à natura intelligente, sed non dicunt Verbum; Pater, & Filius ita amant, ut spirent amorem; Spiritus Sanctus amat præcisè per hoc, quod habeat amorem vitaliter, hoc est à natura amante, sed non spirat amorem. Essentia etiam diuina intelligit, & amat per hoc, quod habeat intellectionem, & amorem à se ipsa, & neque dicit Verbum, neque spirat amorem.

12. Ad 1. concedo antecedens; & nego consequentiam. Nam num. 1. allata est ratio, quare in creaturis omne intelligens dicat verbum, omne amans spiret amorem, in Deo autem è conuerso.

13. Ad 2. Concedo, quod intelligere, & amare dicuntur dupliciter, hoc est essentialiter, & notionaliter. Dum primo opponitur, quod non potest explicari, quo pacto actus essentialiter differant à notionalibus; respondeo id explicando. Actus essentialiter in diuinis dicuntur, qui sunt communes omnibus tribus Personis; actus notionales dicuntur, qui non sunt communes tribus, sed proprii vnus, vel communes duabus tantum. In casu nostro intelligere, & amare abstrahendo à reali productione Verbi, & amoris, sunt actus essentialiter, quia sunt communes tribus Personis: intelligere, exprimendo Verbum, est actus notionalis proprius Patris; amare spirando amorem, est actus notionalis communis Patri, & Filio, sed non Spiritui Sancto.

14. Dum opponitur, quod sicut conceditur duplex intelligere, & duplex amare, sic posset poni duplex omnipotentia, duplex aternitas, immensitas &c. altera essentialis, altera notionalis; respondeo negando suppositum. Non enim pono in Deo duplex intelligere, & duplex amare, sed vnum, quod dicitur dupliciter; primo abstrahendo à productione Verbi, & amoris, & tunc dicitur essentialiter, ac de omnibus Personis; secundò includendo productionem Verbi, & amoris, & tunc dicitur notionaliter, hoc est non de omnibus Personis. Sicut igitur homo, & homo generans non sunt duo homines, sed propter identitatem recti, sunt vnus, & idem homo, qui aliquando sumitur abstrahendo à generatione, aliquando sumitur cum generatione significata in obliquo; sic intelligere essentialiter, & intelligere notionaliter, non sunt duo intelligere, sed sunt vnum, & idem intelligere, quod aliquando sumitur abstrahendo à productione Verbi, & tunc sumitur essentialiter, aliquando sumitur cum productione Verbi significata in obliquo, & tunc sumitur notionaliter. Idem proportionaliter dic de amore.

15. Si vrgeatur: sicut intelligere dicitur tum essentialiter, tum notionaliter, sic omnipotentia, immensitas &c. dicerentur tum essentialiter, tum notionaliter; respondeo, negando sequelam. Disparitas est, quia sola productiones ad intra sunt notionales, hoc est non communes omnibus tribus Personis; productiones ad extra sunt essentialiter, hoc est communes omnibus Personis; sed Deus intelligendo, & volendo producit ad intra Verbum, & amorem; per omnipotentiam, quæ est potentia agendi in aliud, quatenus aliud, ut ex Aristotele 9. Metaph. docet S. Thomas hic quæst. 27. art. 1. producit solum ad extra; per aternitatem, immensitatem secundum suos conceptus formales abstrahentes ab omnipotentia, formaliter non intelligitur aliquid producere, sed solum

solum intelligitur coexistere omnibus temporibus, & locis; ergo non est mirum, quod intelligere, & amare possint sumi consignificando in obliquo productiones ad intra non communes tribus Personis, adeoque notionaliter: omnipotentia, æternitas, & immensitas, possint sumi connotando productiones ad extra, vel coexistentiam temporis, & loco extrinsecis, quæ sunt communia omnibus Personis, adeoque solum essentialiter.

16. Cum demum opponitur in creatis intelligere, & amare non sumuntur dupliciter, essentialiter, & notionaliter; ergo neque in Deo. Respondeo, negando consequentiam. Disparitas est, quia ut dictum est num. 11. creatura non possunt intelligere, nisi producendo intellectionem, & non possunt amare, nisi producendo amorem; ergo intelligere, & amare non potest esse quid communius, quam producere intellectionem, & amorem, ac proinde comparari non possunt ad hoc, quod est producere intellectionem, & amorem, sicut aliquid communius, & sic essentialiter, ad aliquid minus commune, & sic notionaliter. At aliquæ Personæ diuinæ possunt intelligere, & amare, absque eo quod producant intellectionem, & amorem; ergo intelligere, & amare potest esse aliquid communius, quam producere intellectionem, & amorem, & sic comparari ad productionem intellectionis, & amoris, sicut actus essentialis ad notionaliter.

17. Ad 3. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas patet ex modo dictis, siquidem ostensum est, in Deo intelligere, & amare esse communius, quam dicere, seu producere Verbum, & spirare amorem.

QVÆSTIO XCII.

Virum Pater formaliter intelligat, & sit Sapiens Verbo, hoc est Sapiencia genita, Pater, & Filius formaliter se, & alia diligant Spiritu Sancto, hæc est amore procedente?

1. Videtur, quod Pater ita producat Verbum, ut per ipsum Verbum producatum constituatur formaliter intelligens, ac sapiens, ac proinde sit sapiens sapientia genita; Pater, & Filius ita producant amorem, seu Spiritum Sanctum, ut constituantur formaliter se mutuo diligentes amore producto, hoc est Spiritu Sancto; primo quia in creaturis, qui producit verbum constituitur formaliter intelligens per ipsum verbum, & qui producit amorem, constituitur formaliter amans per ipsum amorem; ergo etiam in Deo.

2. Secundò id, quo per possibile, vel impossibile non existente, & remanentibus omnibus alijs, Deus non intelligeret, per se ipsum formaliter constituit Deum intelligentem; sed plures Patres, quos refert Ruiz disp. 74. de Tri-

nit. sect. 3. num. 3. dicunt, quod si per impossibile Deus non produceret Verbum, non intelligeret; ergo.

3. Tertiò Hieronymus in psal. 17. dicit. *Spiritus Sanctus nec Pater est, nec Filius, sed dilectio, quam habet Pater in Filium, & Filius in Patrem*: Augustinus lib. 6. de Trinit. cap. 5. circa initium dicit, quod *Spiritus Sanctus est, quo genitus à gigante diligitur, generatoremque suam diligit*; ergo à pari Pater intelligit Verbo, & est sapiens sapientia genita.

4. Respondeo, quod cum Augustinus lib. 83. quæstionum, q. 23. quæ est de Patre, & Filio, docuisset, quod *Pater eam genuit, qua sapiens dicitur sapientiam*, hoc retractans lib. 1. retract. cap. 26. dicit: *ubi dixi, quod eam ipse genuit, qua sapiens est, sapientiam; sed melius est, in quæstionem in libris postea de Trinitate tractauimus*. Lib. ergo 7. de Trinitate cap. 1. & 2. & lib. 15. cap. 7. examinans ex professo quæstionem docet, quod Pater non est formaliter intelligens Verbo, hoc est Sapientia genita, sed intellectione, & Sapientia ingenita, hoc est ipsa essentia diuina. Probat: nam si Pater esset sapiens, & intelligens non se ipso, sed Verbo, cum Verbum sit distinctum à Patre, Pater non esset sapiens se ipso, sed aliquo à se distincto; sed idem est Patri esse intelligentem, & sapientem, ac esse, & Deum esse; ergo Pater non esset se ipso, nec esset Deus se ipso, sed Verbo à se distincto, ac proinde Pater à Filio, tanquam à causa quasi formali haberet, ut intelligeret, ut sapiens esset, ut Deus esset, & ut absolute esset; sed hoc est absurdum: nam Pater à se, non autem à Filio habet intelligentem esse, sapientem esse, Deum esse, & absolute esse; & quia hæc omnia habet à se, dat illa Filio per generationem, & Spiritui Sancto per spirationem; ergo Pater se ipso, ac sua essentia intelligens est, Sapiens est, & Deus est, & sicut non est Deus Filio, sic non est intelligens, & amans Filio, tanquam causa quasi formali. Cum ergo dicitur, quod Filius est sapientia Patris, non significatur, quod Filius sit sapientia, qua Pater constituatur formaliter sapiens, sed solum significatur quod Filius est sapientia genita à Patre, qui Pater per se ipsum est sapientia ingenita: & Filius est Sapientia de Sapientia, sicut est lumen de lumine, Deus de Deo, & in hoc sensu Apostolus 1. ad Corint. 1. Christum vocat Dei virtutem, & Sapientiam, quia est Virtus, & Sapientia, de Sapientia. Verba Augustini 15. de Trinit. cap. 7. sunt. *At verò in illa Trinitate quis audeat dicere Patrem, nec se ipsum, nec Filium, nec Spiritum Sanctum intelligere, nisi per Filium, nec diligere nisi per Spiritum Sanctum?* Et paulò post: *Si sibi solus sibi Filius intelligit, ut intelligentia sit, & sibi, & Patri, & Spiritui Sancto, ad illam reditur absurditatem, ut Pater non sit sapiens de se ipso, sed de Filio, nec Sapientia Sapientiam genuerit, sed ea Sapientia Pater dicatur sapiens esse, quam genuit. Vbi enim non est intelligentia, nec sapientia potest esse, ac per hoc si Pater non intelligit ipse sibi, sed Filius intelligit Patri, profecto Filius Patrem sapiens*